

บทที่ 5

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ตำบลเชิงคอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ตำบลเชิงคอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสอบถามจากการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) พระสงฆ์และตัวแทนภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท รวมเป็นจำนวน 30 รูป/คน โดยแยกเป็น พระสงฆ์ตำบลเชิงคอย จำนวน 20 รูป โดยแบ่งเป็น พระสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จำนวน 10 รูป พระสังฆาธิการระดับรองเจ้าอาวาส จำนวน 5 รูป พระธรรมทูตสายต่างประเทศ จำนวน 2 รูป พระปริยัติธรรม จำนวน 3 รูป และตัวแทนภาคประชาชนจำนวน 10 คนในตำบลเชิงคอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และสรุปข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งทางด้านเอกสารและจากการสัมภาษณ์ ทำให้ได้ข้อสรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1.1 ผลการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชน พบว่า การสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชาชนนั้น พระสงฆ์ได้ดำเนินงานด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนโดย การดำเนินงานสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในตำบล การช่วยเป็นศูนย์กลางในการช่วยเหลือชาวบ้านที่ยากจน ผู้ป่วยที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ด้วยการช่วยระดมทุนในการสร้างที่อยู่อาศัย ห้องน้ำ ช่วยเชื่อมประสานในส่วนโครงการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาภายในชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางร่วมมือกับส่วนราชการ ทุกภาคส่วนที่มาขอความร่วมมือส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างอาชีพให้เกษตรกรได้หมุนเวียน ภายในชุมชน

5.1.2 ผลการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับด้านการเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนนั้น พบว่า การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน ระหว่างรัฐ วัด บ้าน รวมทั้งเป็น

ศูนย์ประชุม และร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้าตามสภาพท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาดปราศจากโรคภัย ส่งเสริมพัฒนาความรู้ให้เหมาะสมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกันพัฒนาอาชีพเพื่อหารายได้จนเจือจรรอบครัว พร้อมทั้ง มีการจัดทำประชาคมในการจัดกิจกรรมต่างๆภายในชุมชน เป็นประธานกลุ่มสตรีในการผลิตสมุนไพรแปรรูปสร้างรายได้ให้ เกิดกับชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน และเป็นผู้ประสานงานระหว่างวัด บ้าน ราชการ พร้อมทั้งให้ การช่วยเหลือด้านจิตวิญญาณด้วยการจัดกิจกรรมเยี่ยมผู้ป่วยในโรงพยาบาลให้กำลังใจกับผู้ป่วยให้ หายป่วยได้อีกทางหนึ่ง ดำเนินการประสานกับโรงพยาบาลในการช่วยผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดมาบำบัด ภายในวัด เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนพัฒนาจนได้รับรางวัลระดับภาค

5.1.3 ผลการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชน พบว่า พระสงฆ์ได้ดำเนินงานด้านการเป็นศูนย์รวมความคิดทุกหมู่เหล่า ซึ่งพระสงฆ์เองได้พยายาม จัดให้มีการจัดประชุมเพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน มีการจัดทำแผนชุมชนที่ให้ชาวบ้าน มีส่วนร่วมในการแสดงแนวคิดในการพัฒนาโดยผ่านโครงการต่างๆของส่วนราชการ ให้แนวคิดใน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการสร้างป่าชุมชนป้องกันการบุกรุกจากชาวบ้านและนายทุน ใช้สื่อที่ ทันสมัยในการให้ความรู้ภายในชุมชน มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยชีวิต(วิทยาเขตเชียงใหม่)เป็นการ สอนที่เน้นวิชาสหวิทยาการในการพัฒนาอาชีพและชุมชน มีศูนย์ไอซีทีและวิทยุชุมชนในการให้ ความรู้ด้านคุณธรรมและข่าวสารภายในชุมชนอย่างทั่วถึง

5.1.4 ผลการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการเป็นจุดเริ่มต้น การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของพระสงฆ์ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้น พระสงฆ์ได้ดำเนินการมาตลอด โดยเฉพาะเทศกาลสำคัญ ๆ อาทิ วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชาเป็นต้น เป็นศูนย์กลางในการจัดอบรมค่ายคุณธรรมร่วมกับโรงเรียน มหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งส่วนราชการใช้ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา ในการเชื่อมความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านและ ชุมชนใกล้เคียงลดปัญหาการทะเลาะวิวาทลงได้ ใช้โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนในการ พัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ส่วนการส่งเสริมจริยธรรมในรูปของโครงการของรัฐแล้ว บทบาทที่ชัดเป็นรูปธรรมคือ พัฒนารูปแบบด้านการเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้าน เป็น ศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข ร่วมกันในการป้องกันสารเสพติดในชุมชน มี การจัดตั้งคณะกรรมการดูแลลดภัยและความเรียบร้อยในหมู่บ้าน มีการติดตามประเมินผลการ ดำเนินงานป้องกันหมู่บ้าน ด้านการเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารทาง ราชการและชุมชน มีการแจ้งข่าวสารทางราชการอย่างสม่ำเสมอมีการรายงานผลการดำเนินกิจกรรม ของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอย่างสม่ำเสมอ มีการรายงานข่าวสาร เกี่ยวกับการพัฒนา ด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ

5.1.5 ปัจจัยที่ส่งเสริมบทบาทการพัฒนาชุมชน คือ การมีภาวะผู้นำของตัวพระสงฆ์เอง ที่แสดงออกด้วยการเสียสละทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย และมีการแสดงแนวความคิดได้ไม่ขัดแย้ง กับชุมชนโดยอาศัยหลักการความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนและราชการในการพัฒนา ชุมชนด้วยการเข้าใจ เข้าถึงประชาชนทุกระดับทำให้เกิดความยอมรับในตัวของผู้ นำทำให้การพัฒนา มีความต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัยประเด็นบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนา ชุมชนนั้นพระสงฆ์เห็นว่ามิบทบาทเด่นด้านการพัฒนาชุมชนในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ล้วน แต่เป็นพระที่มีความเสียสละต่องานด้านการบริหารพัฒนาชุมชนมาโดยตลอด บทบาทที่มีความ โดดเด่นคือในด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนซึ่งจากการสัมภาษณ์ได้แนวคิดที่มี ความสำคัญโดยเฉพาะบทบาทในการทำงานที่มีความมุ่งมั่นต่อผลสัมฤทธิ์ ให้การอนุเคราะห์ ประชาชนทุกด้านตามกำลังขีดความสามารถ ในด้านการเป็นศูนย์ประสานงานระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน พระสงฆ์ได้พัฒนาวัด ให้เป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชน โดยดำเนินงานใน หน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต) บางแห่งจัดทำวัดเป็นศูนย์อบรมศีลธรรมประชาชน เยาวชน ประจำตำบล หรือประจำอำเภอ เช่น วัดพระธาตุคอกยสะเกิด เป็นต้น ในด้านการเป็นจุดเริ่มต้นการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม พระสงฆ์ที่ทำงานด้านการพัฒนามานาน มีกลวิธีที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม พลังต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยอาศัยทักษะกระบวนการที่นำแนวคิดมาจากพระพุทธศาสนาที่ว่า สอนให้ ทำ นำให้รู้ เป็นแบบอย่างทั้งการดำเนินชีวิต และการทำงาน ขอมล้าปากเพื่อการทำงานหนักเพื่อ สังคมเป็นสุขร่วมกัน ในขณะที่ปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานมีบ้าง โดยเฉพาะการทำงานที่ขาด ความต่อเนื่อง งบประมาณที่มีจำกัด ความร่วมมือของทางราชการ ความไม่เข้าใจต่องานด้านการ พัฒนาของพระสงฆ์ แต่ปัญหาดังกล่าว กำลังได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

5.2 การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ตำบลเชิงคอก อำเภอดอย สะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์ โดยเฉพาะ ประเด็นบทบาทของพระสงฆ์ และประเด็นกระบวนการในการพัฒนาของพระสงฆ์ สมควรนำมา อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

สรุปผลการวิจัยประเด็นในด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชน ผลการศึกษา ปรากฏว่า

การสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชาชนนั้น พระสงฆ์ได้ดำเนินงานด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ ประชาชนโดยมีการร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการดูแลให้การสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนใน

ตำบล ส่งเสริมการรวมกลุ่มให้ความรู้ในการประกอบอาชีพเน้นการพึ่งพาตนเองร่วมกัน ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในตำบล การช่วยเป็นศูนย์กลางในการช่วยเหลือชาวบ้านที่ยากจน ผู้ป่วยที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ด้วยการช่วยระดมทุนในการสร้างที่อยู่อาศัย ห้องน้ำ ช่วยเชื่อมประสานในส่วนโครงการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาภายในชุมชนโดยมี วัดเป็นศูนย์กลางร่วมมือกับส่วนราชการทุกภาคส่วนที่มาขอความร่วมมือส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการสร้างอาชีพให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในชุมชน

ด้านอรอนงค์ ธรรมกุล(2539)ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นพบว่า กลไกสำคัญที่ทำให้สมาชิกขององค์กรชาวบ้านมีส่วนร่วม มีความเชื่อและมีอุดมการณ์ คือความผูกพันเป็นเครือญาติ มีผลประโยชน์ร่วมกัน อาทิ กิจกรรมฉาบฉวยสงเคราะห์ กิจกรรมงานบุญประเพณีของชุมชนและส่วนตัว กิจกรรมการพัฒนาสถานที่ชุมชนและสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน วัด โรงเรียน กิจกรรมกองทุนอาหารหมู่บ้าน กิจกรรมร้านค้าสหกรณ์ กระบวนการสำคัญในการทำงานร่วมกันของสมาชิกคือ การวางแผนงาน การดำเนินการ มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมเช่น การกู้เงินกองทุน การฝึกอบรม ประชุมสัมมนา ศึกษาดูงานจากต่างหมู่บ้าน ประเด็นสำคัญที่ทำให้การรวมกลุ่มประสบผลสำเร็จคือ ความรู้สึกมีผลประโยชน์ร่วมกัน การเป็นเจ้าของโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน การมีความรับผิดชอบสูงต่อกิจกรรมของหมู่บ้าน

สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหานันทวุฒิ เคารพปรัชญา (2550)ได้ศึกษาความร่วมมือของพระสงฆ์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น:กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พระสงฆ์ในตำบลสุเทพมีความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนตำบลในลักษณะผ่านโครงการและกิจกรรมวัดเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกัน รูปแบบกิจกรรมที่พระสงฆ์กับองค์การบริหารส่วนตำบลทำร่วมกัน เป็นกิจกรรมสำคัญทางพุทธศาสนา และวันสำคัญประเพณีท้องถิ่น ส่วนเรื่องความร่วมมือของพระสงฆ์ในการทำงานร่วมกับท้องถิ่น จากการสังเกตและทำงานร่วมกับพระสงฆ์พบว่าพระสงฆ์ยังขาดประสบการณ์การทำงานด้านการเมือง ซึ่งที่ผ่านมาทำได้แค่เพียงกิจกรรมทางศาสนาเท่านั้น ทั้งๆ ที่พระสงฆ์เองก็มีศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินงานร่วมได้ อาจเป็นเพราะทัศนคติบางอย่างของสังคมที่ว่า พระสงฆ์ไม่ควรยุ่งการเมืองส่วนหนึ่ง จึงทำให้พระสงฆ์มีบทบาทในด้านนี้น้อย

ขณะที่พระปลัดประจวบ ทุนผลงาม (2550)ได้ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนของพระครูพุทธวิมลธรรมรักษ์ (บุญเต็มพุทธภคจิตโต) พบว่า ในการพัฒนาอะไรก็ตามสำหรับผู้บริหารนั้น สิ่งสำหรับผู้บริหารต้องมีไว้กำกับจิตใจนั้นคือคุณธรรมในการที่จะไปพัฒนาหลักธรรมนั้นคือ ธรรมที่ทำให้การบริหารสำเร็จ ใช้หลักมรรคาธรรม 4 ประการคือ สัจจะ ความจริงใจต่อการพัฒนา ต่อการบริหารจัดการ ทมะ การข่มใจ ฝึกฝนพัฒนาตนเองตลอดเวลา ขันติ การ

ใช้ความอดทนต่อการพัฒนา เพราะการจะทำอะไรให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความอดทน และจากะ การเสียสละ การเป็นผู้บริหารหากเสียสละไม่เป็น ก็จะทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาได้ เพราะประชาชนไม่เกิดความเชื่อมั่นในผู้นำทำให้การยอมรับไม่เกิดขึ้นตามมาด้วย

ในประเด็นด้านการเป็นศูนย์ประสานงานระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนนั้น ผลการศึกษาปรากฏว่า พระสงฆ์มีบทบาทเป็นอย่างมากที่จะรณรงค์ การทำวัดให้เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน ระหว่างรัฐ วัด บ้าน รวมทั้งเป็นศูนย์ประชุม และร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้าตามสภาพท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาดปราศจากโรคภัย ส่งเสริมพัฒนาความรู้ให้เหมาะสมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกันพัฒนาอาชีพเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว พร้อมทั้ง มีการจัดทำประชาคมในการจัดกิจกรรมต่างๆภายในชุมชน เป็นประธานกลุ่มสตรีในการผลิตสมุนไพรแปรรูปสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับชุมชนอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน และเป็นผู้ประสานงานระหว่างวัด บ้าน ราชการ พร้อมทั้งให้การช่วยเหลือด้านจิตวิญญาณด้วยการจัดกิจกรรมเยี่ยมผู้ป่วยในโรงพยาบาลให้กำลังใจกับผู้ป่วยให้หายป่วยได้อีกทางหนึ่ง ดำเนินการประสานกับโรงพยาบาลในการช่วยผู้ป่วยที่ดึกดำบรรพ์ติดมาบำบัดภายในวัด เป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน พัฒนาจนได้รับรางวัลระดับภาค ดังที่ พระมหาสุเทพ สุวณฺโณ (บทความ) ได้แสดงความคิดเห็นว่าการก่อให้เกิดกระบวนการประชาสังคม “บวร” คือการนำเอารูปแบบและแนวคิด การพัฒนาแบบ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) กล่าวคือ เป็นแนวคิดที่มุ่งพยายามที่จะนำเอา องค์การ และ/หรือ สถาบันหลักในชุมชนท้องถิ่นมาเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา อันได้แก่ การนำเอาสถาบันที่สำคัญในชุมชน 3 สถาบันได้แก่

- 1.สถาบันการปกครอง (บ = บ้าน)
- 2.สถาบันศาสนา (ว = วัด)
- 3.และ สถาบันการศึกษา (ร = โรงเรียน)

สอดคล้องกับแนวทางที่เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2550) ได้กล่าวถึงการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนถือเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองดูแลตนเอง (Self-Government Democracy) นั้น ย้ำว่าการเมืองคือการร่วมมือกันกระทำการเพื่อส่วนรวมหรือแก้ปัญหาให้ส่วนรวม โดยคำว่าส่วนรวมนี้อาจจะหมายถึง ชุมชน ชุมชน ชุมชน สมาคม ท้องถิ่น ภูมิภาค หรือประเทศชาติก็ได้ การเมืองจะมีใช้การที่บุคคลหรือหมู่คณะแก่งแย่งแข่งขัน หรือช่วงชิงแย่งกันเอาตำแหน่งหน้าที่ งบประมาณ โครงการ แผนงาน ของรัฐเท่านั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือการเมืองในความหมายที่ประชาชนไทยส่วนใหญ่ทุกวันนี้เข้าใจ

การเมืองในความเห็นของระบอบที่มุ่งเน้นประชาชนปกครองดูแลตนเอง (Self-Government Democracy) นั้น ให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม เน้นที่บุคคลหรือหมู่คณะจะร่วมกันเสียสละ หรือสมัครสมานกันและร่วมใจกันทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม ในขณะที่ระบอบที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทน (Representative Democracy) นั้น ย้ำว่าการเมืองคือการแสวงหา หรือรวมกลุ่มกันแสวงหาประโยชน์ให้แก่เฉพาะตน หรือเฉพาะกลุ่ม

การเมืองในความหมายของระบบที่ประชาชนปกครองดูแลตนเอง (Self-Government Democracy) ต้องอาศัยการเสียสละผลประโยชน์เฉพาะตน เฉพาะกลุ่ม เพื่อส่วนรวม หรือการประสานผลประโยชน์เฉพาะตน เฉพาะกลุ่มเข้ากับผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งการเน้นส่วนรวมเป็นหลักนี้จะได้อีกด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกหรือคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมือง (civic virtue) ให้ประชาชน

การเมืองในความหมายใหม่นี้ ต้องมีความเชื่อมโยงหรือต้องมีรอยต่อที่ชัดเจนกับคุณธรรมหรือจริยธรรม การเมืองจะขาดคุณธรรมหรือจริยธรรมไม่ได้ แต่คุณธรรมนั้นต้องมีไว้เพื่อการทำประโยชน์ให้ส่วนรวมเป็นหลัก มิใช่เป็นเพียงคุณธรรมหรือจริยธรรมเพื่อให้ปัจเจกบุคคลมีความเจริญก้าวหน้าเฉพาะตนเท่านั้น ท่านองคมนตรีกับทีมงานวิจัยของยูดี รื่นภาค (2550) ได้ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลนันทบุรี พบว่าพระสงฆ์ซึ่งอยู่ในฐานะผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทต่อการเลือกตั้งสมาชิกท้องถิ่น ในภาพรวมวัดทั้ง 4 แห่ง พระสงฆ์ที่ได้รับวิทยฐานะเป็นนักธรรมชั้นเอก จำนวน 14 รูป ส่วนใหญ่มีบทบาทต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ส่วนตัว ความคุ้นเคยสนิทสนม การเคยได้รับประโยชน์ของวัดและพระสงฆ์ที่มีต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ซึ่งอาศัยบทบาทฐานะของการเป็นผู้นำท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับและการสร้างความศรัทธา การเป็นที่เคารพนับถือจากชาวบ้าน แนะนำคุณสมบัติของผู้สมัครสมาชิกสภาท้องถิ่นโดยเฉพาะพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสวัด หรือประธานสงฆ์ จะมีบทบาทต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นมากกว่าพระสงฆ์ทั่วไป สาเหตุที่พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นคือ ความเป็นเครือญาติ เพื่อนสนิทมิตรสหาย ผลประโยชน์ที่เคยได้รับ และผลประโยชน์ที่จะได้ตอบแทนเมื่อผู้สมัครสมาชิกสภาท้องถิ่นได้รับเลือกตั้ง

พระสงฆ์ซึ่งอยู่ในฐานะผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทต่อการบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนตำบล ในภาพรวมพระสงฆ์ที่ได้รับวิทยฐานะเป็นนักธรรมชั้นเอกมีบทบาทต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนตำบลโดยพิจารณาจากการปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม ตามบทบาทหน้าที่ที่พระสงฆ์พึงกระทำ เช่น การเผยแผ่ธรรมมะ การให้ที่พึ่งพิง การสงเคราะห์ การ

สอนหนังสือ ตามโครงการ หนึ่งครูพระหนึ่งตำบล และ โครงการ การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ลงสู่ประชาชนในชนบทโดยผ่านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (ที่มีชื่อเรียกว่า อ.ป.ด.)

การบริหารงานด้านการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลพระสงฆ์จะมีส่วนร่วมเข้าร่วมรับฟังในเวทีประชาคมหมู่บ้านในแต่ละหมู่บ้านเพราะส่วนใช้สถานที่วัดเป็นเวทีประชาคม ส่วนงานโครงการด้านการพัฒนา พระสงฆ์ที่ได้รับวิทยฐานะเป็นนักธรรมชั้นเอก จะนำเสนอผ่านทางสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คนเฉพาะโครงการที่วัดต้องการพระสงฆ์ซึ่งอยู่ในฐานะผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทต่อการส่งเสริมและสนับสนุนงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาพรวมวัดทั้ง 4 แห่ง พระสงฆ์ที่ได้รับวิทยฐานะเป็นนักธรรมชั้นเอก จำนวน 13 รูป ที่จำพรรษาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทต่อการส่งเสริมและให้การสนับสนุนงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยพิจารณาจาก กิจกรรม การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ ที่ได้สอดแทรกงาน กิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยการประชาสัมพันธ์ การออกสถานีวิทยุชุมชน การเทศน์ ให้ความร่วมมือในโครงการต่างๆ ให้การอนุเคราะห์ การร่วมทัศนศึกษา พระสงฆ์และวัดได้มีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลโดยเข้าไปมีบทบาทหน้าที่ต่อกิจกรรมของ วัดเช่น การสอนหนังสือ การเป็นคณะกรรมการวัด การเป็นโฆษก มรรคทายกและการเป็นไวยาวัจกร

เช่นเดียวกับที่ธนสวรรค์ เจริญเมือง (2550) ได้กล่าวถึงประชาธิปไตยว่าประชาธิปไตยไม่ใช่เพียงระบอบการปกครองที่พูดกันอย่างสวยหรูว่า ของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน แต่เป็นระบอบการปกครองที่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง เพราะเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ (Participatory Democracy) ไม่ใช่เข้าร่วมเพียงการเลือกตั้งอย่างเดียว อย่างที่เรียกกันว่า ลัทธิเลือกตั้ง (Electoralism) เมื่อเลือกตั้งเสร็จแล้วต่างคนต่างแยกย้ายกันกลับบ้านตัวใครตัวมัน ไม่ให้ความสนใจเรื่องราวของผู้แทนอีกต่อไป ผู้แทนจะไปฉ้อฉลอำนาจทุจริตคอร์รัปชันอะไรที่ไหน ไม่สนใจทั้งนั้น เพราะถือว่าตนได้ทำหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดีไปเลือกตั้งเสร็จแล้ว และหลงเข้าใจว่าเมื่อเลือกตั้งเสร็จแล้วก็เท่ากับได้สร้างสรรค์ระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองแล้วทำนองเดียวกับที่พระครูสิริอาภากร(บุญธรรม อ่ำภา ,2550) ได้ศึกษาบทบาทเจ้าอาวาสด้านการปกครองและด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม:กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านการปกครองเจ้าอาวาสทุกวัด ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ 5 ตำบลต่างยึดหลักพระธรรมวินัยและยังอิงอาศัยพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและมติมหาเถรสมาคม ในการสนับสนุนส่งเสริมการบริหารคณะสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในหมู่สงฆ์ นอกจากนั้นยังได้ตั้งกติกาวัดขึ้นมาเพิ่มเติมอีกเพื่อบริหารปกครองคณะสงฆ์ เพราะสังคม

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก พระธรรมวินัยและศีลอาจควบคุมได้ไม่ทั่วถึง เจ้าอาวาสจึงตั้งกฎเพื่อให้เกิดสันติสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมนั้นพบว่าเจ้าอาวาสเกือบทุกวัดได้นำเอาหลักศาสนาธรรมไปเผยแผ่แก่ประชาชนในเชิงรุก อันทำให้ประชาชนได้รับความรู้และพัฒนามากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสนับสนุนกิจกรรมให้ประชาชนได้เข้าร่วมวันสำคัญในทางศาสนา อาทิ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา ตลอดจน

ส่วนประเด็นบทบาทด้านการเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนนั้น ผลการศึกษาปรากฏว่า พระสงฆ์ได้ดำเนินงานด้านการเป็นศูนย์รวมความคิดทุกหมู่เหล่า ซึ่งพระสงฆ์เองได้พยายามจัดให้มีการจัดประชุมเพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหาหารือร่วมกัน มีการจัดทำแผนชุมชนที่ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแสดงแนวคิดในการพัฒนาโดยผ่านโครงการต่างๆของส่วนราชการ ให้แนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการสร้างป่าชุมชนป้องกันการบุกรุกจากชาวบ้านและนายทุน ใช้สื่อที่ทันสมัยในการให้ความรู้ภายในชุมชน มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยชีวิต(วิทยาเขตเชียงใหม่)เป็นการสอนที่เน้นวิชาสหวิทยาการในการพัฒนาอาชีพและชุมชน มีศูนย์ไอซีทีและวิทยุชุมชนในการให้ความรู้ด้านคุณธรรมและข่าวสารภายในชุมชนอย่างทั่วถึง ขณะที่ พระราเชนทร์ ไชยเจริญ (2546) ได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกด้าน เพื่อ ผลที่จะมีต่อการบริหารจัดการและการพัฒนานั้นควรเริ่มที่จะพัฒนาตัวมนุษย์เองก่อน เพราะการพัฒนาชีวิตเพื่อความสุขในปัจจุบันหรืออนาคตก็ตาม ต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ชีวิตจะมีคุณภาพได้ก็ต้องมีคุณธรรม ดังนั้นคุณธรรมย่อมจะมีขึ้นได้ ความเจริญจะมีขึ้นได้ด้วยการฝึกฝนอบรม เรียกว่าหลักภาวนา 4 นั้น อันได้แก่ กายภาวนา สีลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา

กายภาวนา คือการทำให้กายให้เจริญ มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึงการพัฒนากายให้มีสุขภาพแข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เพื่อควบคุมการใช้สอยปัจจัย 4 อันได้แก่ อาหาร เครื่องใช้ไม่สอย ที่พักอาศัย ยารักษาโรค สีลภาวนา คือการพัฒนาศีลธรรม มีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น (ศีล 5) จิตภาวนา คือการพัฒนาจิต เพื่อพัฒนาจิตให้มีคุณภาพ 3 ประการคือ 1. คุณภาพจิต จิตที่มีคุณธรรม 2. สมรรถภาพจิต คือความสามารถของจิต 3. สุขภาพของจิต คือจิตที่เป็นสุข

ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาปัญญา การทำปัญญาให้เจริญองงาม ในเบื้องต้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในศิลปวิทยาการ

ประเด็นในด้านการเป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์ ผลการศึกษาปรากฏว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้น พระสงฆ์ได้ดำเนินการมาตลอดโดยเฉพาะเทศกาลสำคัญๆ อาทิ วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชาเป็นต้น เป็นศูนย์กลางใน

การจัดอบรมค่ายคุณธรรมร่วมกับโรงเรียน มหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งส่วนราชการ ใช้ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา ในการเชื่อมความสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียงลดปัญหา การทะเลาะวิวาทลงได้ ใช้โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนในการพัฒนาเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ส่วนการส่งเสริมจริยธรรมในรูปของโครงการของรัฐแล้ว บทบาทที่ชัดเป็นรูปธรรมคือ พัฒนากิจกรรมด้านการเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้าน เป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกัน หมู่บ้านให้เกิดสันติสุข ร่วมกันในการป้องกันสารเสพติดในชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแล ปลอดภัยและความเรียบร้อยในหมู่บ้าน มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานป้องกันหมู่บ้าน ด้านการเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารทางราชการ และชุมชน มีการแจ้งข่าวสารทางราชการอย่างสม่ำเสมอมีการรายงานผลการดำเนินกิจกรรมของ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอย่างสม่ำเสมอ มีการรายงานข่าวสาร เกี่ยวกับการพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ สอดรับกับแนวคิดของ พระบาท ญาณธโร(สิงห์ทอง, 2546) ได้ ศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของเยาวชนต่อบทบาทพระสงฆ์ พบว่า พระสงฆ์ล้วนมีบทบาทตาม ความคาดหวังของเยาวชนหลายด้าน แต่บทบาทที่เด่นคือ บทบาทด้านการจัดการศึกษาแก่เยาวชนชาวเขา ได้ศึกษาเล่าเรียน บทบาทด้านคุณธรรมคือการสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การจัดงานค่ายคุณธรรม งานพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ งานแสดงตนเป็นพุทธมามกะ งาน บวชสามเณรภาคฤดูร้อน งานพระธรรมจาริกสัญจร และการสอนศาสนาพิธีที่ควรรู้ บทบาทด้านการ สงเคราะห์ปัจจัย 4 คือการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์ก่อสร้าง การจัดหาสามัญ ประจำบ้าน บทบาทด้านการพัฒนาสาธารณประโยชน์ อาทิ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัย เรียนเยาวชนชาวเขา บทบาทด้านการปฏิบัติศาสนกิจของคณะสงฆ์และการปกครองสมณะสาธูป อาทิ การทำวัตรเช้า การออกบิณฑบาต การชักชวนชาวเขาไปทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา การ ปกป้องพระพุทธศาสนา

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตำบลเชิงค้อย อำเภอค้อย สะเท็ด จังหวัดเชียงใหม่ ” นั้น สิ่งหนึ่งซึ่งผู้วิจัยพบเห็นว่า เป็นปัญหาซึ่งจะกระตุ้นบทบาทของ พระสงฆ์ที่จะพึงมีต่อการพัฒนาชุมชนคือ ประเด็นที่ปล่อยให้พระสงฆ์แต่เพียงฝ่ายเดียวเป็นองค์กร เดียวกระตุ่น การพัฒนาหรือปลูกจิตสำนึกของชุมชน เพราะลำพังสถานภาพของพระสงฆ์เองก็ต้อง ดำรงชีพที่เนื่องด้วยสังคม จำเป็นยิ่งที่สังคมโดยเฉพาะทุกภาคส่วนต้องลงมาสนับสนุนและให้ กำลังใจพระสงฆ์ที่ทำงานด้านการพัฒนา อย่างเต็มกำลัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางการ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นดังนี้

ประเด็นแรก บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน จากการศึกษาทำให้ทราบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบันได้แสดงบทบาทในสามด้าน คือ บทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทด้านการปลูกฝังศีลธรรม และบทบาทของผู้ปกป้องพระธรรมวินัยเพื่อให้สถาบันสงฆ์เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนนั้นพระสงฆ์จำเป็นต้องแสดงบทบาทที่โดดเด่นหลายประการ โดยเฉพาะความเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนที่ตัวพระสงฆ์เอง ความมุ่งมั่นในการทำงาน ความเสียสละในการทำงาน โดยมุ่งต่อผลประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก

นอกจากนี้พระสงฆ์เอง ได้รวมกลุ่มในการทำงานแบบการพัฒนาเต็มรูปแบบในหลายลักษณะเช่น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต) โรงเรียนพัฒนาอาชีพในวัด โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์อบรมจริยธรรมเยาวชน ศูนย์วิปัสสนากัมมัฏฐาน ศูนย์สงเคราะห์ผู้ยากไร้

ประเด็นที่สอง บทบาทในการเป็นศูนย์รวมประสานงาน ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียนและราชการนั้น จากการศึกษาทำให้ทราบว่า พระสงฆ์หลายวัดที่ผลักดันทำวัดให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาครอบครัว เช่น วัดพระธาตุคอกยสะเกิด เมื่อได้ดำเนินการแล้ว ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี แต่ควรจะมีการประสานงานกันระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน วัด และประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง ในทุกด้านตั้งแต่ การวางแผน การจัดหางบประมาณ การจัดกิจกรรม การประเมินผล ตลอดจนการร่วมกันแก้ปัญหา ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยให้คำแนะนำพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

ประเด็นที่สาม เรื่องรูปแบบในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ จากการศึกษาปรากฏว่า พระสงฆ์ ใช้รูปแบบการพัฒนาที่ง่ายเข้าถึงได้โดยการเข้าใจการพัฒนา การเข้าถึงประชาชนทุกวันสำคัญทางศาสนา และวันอื่น ๆ โดยอาศัยวิธีการจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรม แก่ชุมชนให้เป็นรูปธรรมโดยอาศัยหลักธรรม คำสอน ของพระพุทธศาสนา และเน้นการนำเอาหลักธรรมไปใช้ในวิถีประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมให้มากขึ้น มีการจัดตั้งศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารประจำตำบล หมู่บ้าน ร่วมส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น อาทิ หมู่บ้านปลอดยาเสพติด

ประเด็นที่สี่ ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยในลักษณะนี้ ต่อไปกับกลุ่มอื่นๆ เพื่อจะได้เกิดการเปรียบเทียบให้เห็นข้อดีข้อด้อยการพัฒนาชุมชนรูปแบบอื่น ๆ กับการพัฒนาชุมชนโดยพระสงฆ์ ซึ่งจะได้นำเอาข้อมูลดังกล่าวนำไปเป็นแนวทาง และเป็นแนวความคิดในการพัฒนาสังคมพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

ประเด็นที่ห้า จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัยทำให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาของคณะสงฆ์ว่าควรมีการพัฒนาองค์กรสงฆ์ให้เข้มแข็งเพราะถ้าเน้นแต่การสร้างผู้นำแล้วองค์กรอ่อนแอ ในระยะยาวผู้นำต้องมีการเปลี่ยนแปลงแต่องค์กรต้องคงอยู่นั้นจะทำให้การสานต่อด้านการพัฒนาไม่เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน จึงเห็นควรให้มีการพัฒนาองค์กรควบคู่กันไปด้วย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved